

Yaşlıların medikal aparatları kullanırken yaşadıkları problemler ve beklentileri

SALİHA AĞAÇ¹, NALAN GÜRŞAHBAZ¹ ve SALİHA ÖZELMAS
KAHYA¹ Gazi Üniversitesi

Öz

Bu araştırmada; yaşlı bireylerin medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve aparatlara ilişkin beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın materyalini, Ankara ilinde yaşayan, hastanelerde ve özel kurumlarda bulunan fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde ayakta ve yatarak tedavi gören, medikal aparat kullanan 65 yaş ve üstü yaşlılardan rastlantısal olarak seçilen, araştırmaya katılmaya gönüllü 95 kişiden anket yardımıyla elde edilen veriler ve ilgili kaynaklar oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 yazılımından yararlanılarak analiz edilmiştir. Örneklemden anket yardımıyla elde edilen veriler, cinsiyet değişkenine göre çapraz tablolarda verilmiştir. Örneklemin medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve tercih durumları ile cinsiyetler arası ilişkilerini belirlemek için χ^2 ilişki analizi uygulanmıştır. Araştırmada yaşlıların medikal aparatları satın alırken, hekimin tavsiye ettiği ürünü ve sağlık kurumu ile anlaşmalı ürünü öncelikle tercih ettikleri; aparatların kullanımı sırasında, medikal aparatın cilde temas ettiği bölgede terleme ve kendilerini rahat hissetmeme gibi fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşadıkları; medikal aparatlardan beklentilerinin ise hareket kolaylığı sağlaması, mevsim ve iklim koşullarına uygunluğu, uzun süre kullanılabilmesi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yaşlılık, yaşlılık hastalıkları, medikal aparatlar

Expectations and the problems of elderly people in using medical tools

Abstract

In this research, the aim is to identify the problems experienced by elderly people in using medical products and their expectations related with these products. The research material consists of resources and data obtained by 95 volunteer subjects with questionnaires who live in Ankara and are treated in physical therapy and rehabilitation centers in hospitals or private foundations. The data collected is analyzed within SPSS 17.0 software. The data collected from the sample by questionnaires is shown in cross-tables with respect to gender variable. χ^2 correlation test is applied to the sample in order to identify the relation between the gender variable and the problems experienced in using medical products. As results of this

¹ Yrd.Doç.Dr., / Öğr.Gör.Dr., / Öğr.Gör.Dr., Gazi Üniv. Mesleki Eğitim Fak., Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğit. Böl., Beşevler / ANKARA

research; it is found that while buying medical products, the elderly people choose to buy the product which is suggested by the doctor and health foundation and they experience psychological and physical problems such as uncomfortable feelings or perspiration over the skin where the medical product touches. Also, the expectations are identified as the comfort in motion, suitability on seasonal and climatic conditions and the length of the usage period (lifespan).

Keywords: Elderly people, overage affections (progeria), medical products

Giriş

Yaşlılık doğal seyreden yaşam sürecinde doğum ile ölüm arasındaki en son aşamadır. Yaşlılık sürecinde yaşanan psikolojik ve fizyolojik değişiklikler sonucu oluşan kayıplar, yaşlıların hayatlarını bağımsız sürdürmelerini zorlaştırmaktadır. Dünya’da ve ülkemizde teknolojik gelişmelerin yaşam koşullarına olumlu katkıları, sağlıklı hizmetlerindeki nitelikli gelişmeler, yaşlı nüfusunun genel oranını her geçen gün arttırmaktadır.

Yaşlı nüfustaki artış ile ömür uzunluğundaki artış arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Günümüzde pek çok gelişmiş ekonomide doğumda yaşam beklentisi 75 yılın üzerine çıkmış durumdadır. İnsanlık tarihi incelendiğinde, ömür uzunluğundaki bu artışın önemli bir bölümünün son birkaç yüzyıl içerisinde gerçekleştiği görülür. Sözgelimi ABD’de daha yirminci yüzyılın başlarında doğumda yaşam beklentisi 50 yıl olmasına karşın, yüzyılın sonlarında bu değer erkeklerde 75’e yaklaşmış, kadınlarda ise 80’i aşmıştır (Duyar, 2005).

Yaşlanma olayı kişiden kişiye farklı hızlarda meydana gelir. Aynı kimsede her doku ve organ aynı zaman içinde farklı derecelerde yaşlanma değişimleri gösterebilir. Yaşama şartları ve devamlı maruz kalınan çevre koşulları yaşlanma hızını etkileyen faktörlerdir (Kayahan, 1970).

Biyolojik yaşlılık, yumurtanın döllenmesi ile başlayan ve yetişkinlik dönemi boyunca süren bir olgu olarak tanımlanabilir. Sosyal yaşlılık, kültürel duruma ve sosyal özelliklere göre toplumdan topluma değişen “yaşlılık” tanımıdır (Pehlivanoğlu, 2001). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaşlılığı; “çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması” olarak tanımlamıştır. Yaşlanma sürecinde kişilerin yitirdikleri bazı yetenekler vardır (Kutsal, 2006).

Yaşlılıkta bazı sistemlerin çalışmasında, aksamalar ortaya çıkarken vücudun doğru bir konumda tutulması belirgin olabilecek biçimde zorlaşır. Bu tür kısıtlar sistemlerin işleyişini aksatan bozukluklardan, vücut işlevlerinde görülen gelen bir düşüşten ya da daha önce var olan ve yaşlanma süreciyle birlikte ağırlaşan bir durumdan kaynaklanabilir. Söz konusu olumsuz gelişmelerden en çok etkilenen sistemler iskelet, kaslar ve sinirlerdir (Anonim 1993). Bu sistemlerde meydana gelen değişiklikler organizmanın yıpranması ve işlevlerin bozulması şeklindedir. Yaşlılıkla birlikte

fiziksel hareketler durgunlaşır ve kas hareketleri yavaşlar. Kas hareketlerinde verimsizlik ve motor yetenek azalır, bir işi yapmak için gereken hareket sayısı artar. Omurga ve disklerde dejenerasyon olması sonucu yaşlıların hareket etmeleri ve eğilip kalkmaları güçleşir (Kalınkara, 1990). Vücut ağırlığını çeken ve hareket yeteneğini veren eklemlerde yaşanacak sorunlar, önlem alınmazsa, ilerleyen aşamalarda dayanılmaz ağrılara yol açabilir. Eklem yapısının bozulması, kıkırdak sıvısının azalması veya iltihaplanması gibi sorunlar, özellikle ileri yaşlarda görülebilir (Anonim, 2006).

Yaşlılar, günlük aktivitelerini gerçekleştirirken aldıkları darbeler yada yaralanmalar sonucunda destekleyici medikal aparatları kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Bu aparatların kullanımları sırasında vücudun desteklendiği bölümlerde aparatın kullanımına ilişkin sorunlar yaşanabilmektedir. Bunlar kaşıntı, terleme, kızarıklık, kan dolaşımının engellenmesi, bası yaraları vb.dir. Aparatların kullanımı sırasında oluşabilecek bası yaraları ve tahrişleri önlemek amacıyla yaşlılar bu bölgeleri bazı dolgu malzemeleri ile desteklemektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Yaşlıların medikal aparat kullanımları sırasında yaşadıkları sorunlar ve çözüm yöntemleri

Bası yarası belli bir deri alanına aralıksız ve uzun süre süren bası sonucu meydana gelen iskemi, hücre ölümü ve doku nekrozudur. Yük binen kemiksi çıkıntılar üzerindeki deride daha sık görülür (Beyazova, tarihsiz). Bu nedenle; yaşlılık döneminde yaşam kalitesinin artırılması ve sağlıklı bir yaşam fırsatının yakalanabilmesi için rehabilitasyon hizmetlerinin katkısı oldukça önemlidir. Fizyoterapi ve rehabilitasyon hizmetlerinde sadece hastalığa ilişkin teşhis ve tedavi değil, bu süreçte yaşlı bireye sağlanacak konfora ilişkin yaklaşımlar tedavi sürecinin kılınmasında ve yaşam kalitesinin artırılmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Giysinin kullanım amacına göre; dünyada sınırsız sayıda tekstil ürünü bulunmaktadır. Bir giysi açısından kumaşın dikilebilirlik yeteneği, dökümlülüğü, yumuşaklığı, esnekliği ya da stabilitesi, ütü tutması, temizlenebilirliği, özel amaçlar doğrultusunda buruşmazlığı, hava geçirgenliği, su geçirmezliği gibi performans özellikleri önem kazanmaktadır. Tekstil yüzeylerinin kullanıcıya sağladığı konfor açısından kullanım

alanlarına göre, kullanışlı ya da kullanışsız olma durumlarının önemli olduğu söylenebilir (Aydın ve Gürşahbaz, 2001). Giysilerde olduğu gibi medikal aparatlar açısından da tekstil yüzeylerinin öneminin oldukça büyük olduğu düşünülmektedir. Tekstil yüzeyleri medikal aparatların üretiminde direkt ya da kaplama ve dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple araştırmada medikal aparatları kullanırken yaşlıların, yaşadıkları sorunlar ve aparatlara ilişkin tercih durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini, Ankara ilinde yaşayan, hastanelerde ve özel kurumlarda bulunan fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde ayakta ve yatarak tedavi gören, medikal aparat kullanan 65 yaş ve üstü yaşlılardan araştırmaya katılmaya gönüllü 95 kişiden anket yardımıyla elde edilen veriler ve ilgili kaynaklar oluşturmaktadır.

Araştırmada; yaşlı bireylerin Dizlik, Korse, Varis Çorabı, Boyunluk, Bileklik (kol-ayak), Bandaj gibi medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve aparatlara ilişkin tercih durumlarının belirlenmesi amacıyla betimsel yöntem kullanılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 17.0 yazılımından yararlanılarak analiz edilmiştir. Örneklemden anket yardımıyla elde edilen veriler, cinsiyet değişkenine göre çapraz tablolarda verilmiştir. Örneklemin medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve tercih durumları ile cinsiyetler arası ilişkilerini belirlemek için χ^2 ilişki analizi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunan durumlar ilgili tablonun altında belirtilmiştir.

İlk olarak çalışmada 4'lü Likert ölçeği ile ölçülen 43 farklı değişken için ölçek geçerliliği / güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa (α) test istatistiği sonuçlarına bakılmıştır. Cronbach Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir (Özdamar, 2002). Araştırmada yapılan Cronbach Alpha (α) istatistiği = 0.7319 olarak hesaplanmıştır. Bulunan bu sonuçlara göre veri toplama aracında (ankette) kullanılan 43 adet ölçekli soruların geçerlilik ve güvenilirlik test sınavında geçerliliği ispatlanmıştır. Sonuç olarak hem bütünsel anlamda, hem de ölçek bazında kullanılan soruların tümü için geçerlilik/güvenilirlik sağlanmıştır.

Bulgular

Yaşlı bireylerin medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve aparatlara ilişkin tercih durumlarının belirlemek için planlanıp yürütülen araştırmada, uygulanan anket sonucu araştırmaya katılan yaşlıların kullandıkları tekstil yüzeyi olan medikal aparatların neler olduğunu; medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunları, medikal aparatlardan beklentileri ve yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm yollarını belirlemeye yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

Yaşlıların;

- % 42,2'sinin 65-70 yaş aralığında, % 22,2'sinin 71-75 yaş aralığında, % 14,8'inin 76-80 yaş aralığında, % 8,5'inin 91 ve üzeri, % 7,5'inin 81-85 yaş aralığında, % 5,3'ünün ise 86-90 yaş aralığında olduğu;
- % 28,6'sının 81-90 kilo arasında, % 25,4'ünün 61-70 kilo arasında, diğer % 25,4'ünün ise 71-80 kilo arasında, %12,7'sinin 50-60 kilo arasında, % 8,6'sının ise 91 kilo ve üzerinde olduğu;
- % 40,2'sinin 150-160 cm aralığında, % 28,5'inin 161-170 cm aralığında, % 26,4'ünün 171-180 cm aralığında, % 5,3'ünün ise 181 cm ve üzeri olduğu;
- % 66,3'ünün evli, %24,2'sinin dul, % 8,4'ünün boşanmış, % 1,1'sinin ise bekar olduğu;
- % 36,8'inin ilkokul, %18,9'unun ortaokul, % 16,8'inin lise, % 11,6'sının okuryazar değil, % 9,5'inin lisans ve % 6,3'ünün ise okuryazar olduğu;
- Gelir durumlarının, % 65,3'ünün 451-900 TL arasında, % 21,1'inin 901-1350 TL arasında, % 11,6'sının 450 TL' sı ve altı, % 2,1'inin ise 1351-1800 TL arasında olduğu;
- % 73,7'sinin kireçlenme, % 61,1'inin romatizma, % 55,8'inin kemik erimesi, % 24,2'sinin menüsküs, % 21,1'inin dejeneratif hastalıklar, % 14,7'sinin deri hastalıkları olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 1. Yaşlıların kullandığı medikal aparatlar

Seçenekler	Erkek		Kadın		Toplam		χ^2	P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Dizlik	44	88,0	13	28,9	57	60,0	34,481	0,000
Korse	24	48,0	20	44,4	44	46,3	0,120	0,729
Varis Çorabı	2	4,0	14	31,1	16	16,8	12,430	0,000
Boyunluk	11	22,0	9	20,0	20	21,1	0,057	0,811
Bileklik (kol-ayak)	19	38,0	14	31,1	33	34,7	0,496	0,481
Bandaj	22	44,0	33	73,3	55	57,9	8,360	0,004

Çizelge 1'de yaşlıların kullandığı medikal aparatlar incelendiğinde; yaşlıların büyük bir çoğunluğunun dizlik, bandaj, korse ve bileklik kullandıkları belirlenmiştir. Çizelge 1 cinsiyetler açısından incelendiğinde ise; erkeklerin kadınlara göre; dizlik, korse ve bileklik kullanma oranları daha yüksektir. Kadınların ise bandaj ve varis çorabı kullanma oranları erkeklere göre daha yüksektir.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile dizlik (P=0,000), varis çorabı (P=0,000) ve bandaj (P=0,004) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 1).

Çizelge 2. Medikal aparatları satın alırken dikkat edilen noktalar

Seçenekler	Erkek		Kadın		Toplam		χ^2	P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Hekimin tavsiye ettiği ürün	48	96,0	34	75,6	82	86,3	8,381	0,004
Hekimin tavsiye ettiği ekonomik ürün	1	2,0	7	15,6	8	8,4	5,643	0,018
Sağlık kurumu ile anlaşmalı ürün	10	20,0	11	24,4	21	22,1	0,272	0,602
Temizliği kolay ürün	2	4,0	6	13,3	8	8,4	2,675	0,102
Deforme olmayan ürün	1	2,0	6	13,3	7	7,4	4,457	0,035
İhtiyacıma uygun ürün (kendi kararı)	-	-	2	4,4	2	2,1	2,270	0,132

Yaşlıların medikal aparatları satın alırken dikkat ettiği noktalara ilişkin bulguların yer aldığı Çizelge 2 incelendiğinde; genel değerlendirmede en fazla yığılmanın hekimin tavsiye ettiği ürün ve sağlık kurumu ile anlaşmalı ürünleri seçeneklerine katılımlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Çizelge cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, hekimin tavsiye ettiği ürünü konusuna katılımı daha yüksektir. Kadınların ise hekimin tavsiye ettiği ekonomik ürün, deforme olmayan ürün, temizliği kolay ürün ve sağlık kurumu ile anlaşmalı ürün seçeneklerine katılımları daha yüksektir.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile hekimin tavsiye ettiği ürün (P=0,004), hekimin tavsiye ettiği ekonomik ürün (P=0,018) ve deforme olmayan ürün (P=0,035) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 2).

Yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında vücut hareketlerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin bulguların yer aldığı Çizelge 3 incelendiğinde; genel değerlendirmede en fazla yığılmanın omurga, kol-eklem, kalça-diz, ayak-bilek hareketlerinde olduğu görülmüştür. Ayrıca, omuz, kafatası-boyun ve el-parmak hareketlerinde ise sorun yaşamadıkları belirlenmiştir.

Çizelge cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, kol-eklem ve kalça-diz hareketlerinde sorun yaşadıkları, kafatası-boyun ve el-parmak hareketlerinde ise sorun yaşamadıkları görülmüştür. Kadınların ise erkeklere oranla omurga hareketlerinde sorun yaşadıkları, omuz ve kol-eklem hareketlerinde sorun yaşamadıkları seçeneklerine katılımları daha yüksektir.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile kol-eklem hareketleri (P=0,000), kalça-diz hareketleri (P=0,000), kafatası ve boyun hareketleri (P=0,020) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 3).

Çizelge 3. Yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında vücut hareketlerinde yaşadığı sorunlar (%)

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Omurga hareketleri	E	16,0	32,0	32,0	20,0	3,442	0,328
	K	17,8	22,2	24,4	35,6		
	Toplam	16,8	27,4	28,4	27,4		
Omuz hareketleri	E	22,0	32,0	30,0	16,0	5,483	0,140
	K	44,4	24,4	20,0	11,1		
	Toplam	32,6	28,4	25,3	13,7		
Kol-eklem hareketleri	E	12,0	4,0	50,0	34,0	19,170	0,000
	K	28,9	28,9	26,7	15,6		
	Toplam	20,0	15,8	38,9	25,3		
Kalça ve diz hareketleri	E	4,0	2,0	28,0	66,0	29,739	0,000
	K	22,2	26,7	33,3	17,8		
	Toplam	12,6	13,7	30,5	43,2		
Kafatası ve boyun hareketleri	E	68,0	8,0	6,0	18,0	9,830	0,020
	K	48,9	22,2	20,0	8,9		
	Toplam	58,9	14,7	12,6	13,7		
El ve parmak hareketleri	E	70,0	18,0	10,0	2,0	7,362	0,061
	K	46,7	24,4	15,6	13,3		
	Toplam	58,9	21,1	12,6	7,4		
Ayak ve bilek hareketleri	E	36,0	20,0	34,0	10,0	3,708	0,295
	K	22,2	35,6	31,1	11,1		
	Toplam	29,5	27,4	32,6	10,5		

1.Hiçbir zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her zaman

Çizelge 4’de yaşlıların medikal aparatları kullanımı sırasında yaşadığı fiziksel ve psikolojik sorunlar incelendiğinde; en fazla yıgılmanın cilde temas ettiği bölgede terleme olması ve kendilerini rahat hissetmeme seçeneklerinde katılımın fazla olduğu görülmüştür.

Çizelge 4 cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, cilde temas ettiği bölgede terleme olması, kendilerini rahat hissetmemeleri ve toplum içinde dikkat çekmesi konusunda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Kadınların ise, kaşıntı yapması, sürtünmeden kaynaklanan tahrişlerin oluşması ve kan dolaşımıyla ilgili sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile medikal aparatların kullanımı sırasında yaşadığı fiziksel ve psikolojik sorunlara ilişkin değişkenlerin tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 4).

Çizelge 4. Yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında yaşadığı fiziksel ve psikolojik sorunlar (%)

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Cilde temas ettiği bölgede ödem oluşuyor	E	58,0	40,0	2,0	-	8,666	0,034
	K	60,0	22,2	15,6	2,2		
	Toplam	58,9	31,6	8,4	1,1		
Kaşıntı yapıyor	E	10,0	60,0	26,0	4,0	18,909	0,000
	K	15,6	24,4	26,7	33,3		
	Toplam	12,6	43,2	26,3	17,9		
Alerjik reaksiyon oluşuyor	E	38,0	42,0	18,0	2,0	9,568	0,023
	K	35,6	22,2	24,4	17,8		
	Toplam	36,8	32,6	21,1	9,5		
Sürtünmeden kaynaklanan tahriş oluşuyor	E	24,0	54,0	16,0	6,0	15,945	0,001
	K	13,3	24,4	46,7	15,6		
	Toplam	18,9	40,0	30,5	10,5		
Kan dolaşımı ile ilgili sorun oluşuyor	E	78,0	14,0	4,0	4,0	29,788	0,000
	K	24,4	24,4	28,9	22,2		
	Toplam	52,6	18,9	15,8	12,6		
Cilde temas ettiği bölgede terleme oluşuyor	E	2,0	8,0	32,0	58,0	7,866	0,049
	K	4,4	28,9	24,4	42,2		
	Toplam	3,2	17,9	28,4	50,5		
Kendimi rahat hissetmiyorum	E	0	4,0	46,0	50,0	16,217	0,001
	K	15,6	20,0	26,7	37,8		
	Toplam	7,4	11,6	36,8	44,2		
Toplum içinde dikkat çektiğini düşünüyorum	E	4,0	18,0	48,0	30,0	43,935	0,000
	K	60,0	22,2	4,4	13,3		
	Toplam	30,5	20,0	27,4	22,1		
Çevrenin tepkilerinden korkarak kullanmıyorum	E	98,0	2,0	0	-	6,930	0,031
	K	82,2	15,6	2,2	-		
	Toplam	90,5	8,4	1,1	-		

1.Hiçbir zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her zaman

Yaşlıların medikal aparatlardan beklentilerine ilişkin bulguların yer aldığı Çizelge 5 incelendiğinde; genel değerlendirmede en fazla yığılmanın hareket kolaylığı sağlaması, mevsim ve iklim koşullarına uygunluğu, uzun ömürlü olması, doğal malzemelerden hazırlanmış olması, kolay temizlenebilmesi, dış giysi içerisinde kalınlık yapmaması, suya dayanıklı olması, çeşitli renklerde olması ve yapay malzemelerden hazırlanmış olmaması konusunda katılımların yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 5. Yaşlıların medikal aparatlardan beklentileri

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Uzun ömürlü olması	E	-	-	2,0	98,0	2,455	0,293
	K	2,2	-	6,7	91,1		
	Toplam	1,1	-	4,2	94,7		
Kolay temizlenebilmesi (yıkabilir oluşu)	E	-	2,0	2,0	96,0	12,858	0,002
	K	-	-	26,7	73,3		
	Toplam	-	1,1	13,7	85,3		
Çeşitli renklerde olması (kullanılan giysiye uygun)	E	2,0	4,0	4,0	90,0	44,983	0,000
	K	26,7	33,3	17,8	22,2		
	Toplam	13,7	17,9	10,5	57,9		
Dış giysi içerisinde kalınlık – potluk yapmamalı	E	2,0	2,0	4,0	92,0	11,203	0,011
	K	2,2	2,2	28,9	66,7		
	Toplam	2,1	2,1	15,8	80,0		
Suya dayanıklı olması	E	-	4,0	2,0	94,0	13,136	0,004
	K	2,2	17,8	15,6	64,4		
	Toplam	1,1	10,5	8,4	80,0		
Hareket kolaylığı sağlaması	E	-	-	4,0	96,0	0,012	0,914
	K	-	-	4,4	95,6		
	Toplam	-	-	4,2	95,8		
Yapay malzemelerden hazırlanmış olması	E	92,0	8,0	-	-	6,359	0,095
	K	77,8	11,1	6,7	4,4		
	Toplam	85,3	9,5	3,2	2,1		
Doğal malzemelerden hazırlanmış olması	E	-	-	4,0	96,0	5,175	0,075
	K	-	4,4	13,3	82,2		
	Toplam	-	2,1	8,4	89,5		
Mevsim ve iklim koşullarına uygun olması	E	-	-	-	100,0	4,640	0,031
	K	-	-	8,9	91,1		
	Toplam	-	-	4,2	95,8		

1.Hiçbir zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her zaman

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile kolay temizlenebilmesi (P=0,002), çeşitli renklerde olması (P=0,000), dış giysi içerisinde kalınlık ve potluk yapmamalı (P=0,011), suya dayanıklı olması (P=0,004) ve mevsim ve iklim koşullarına uygun olması (P=0,031) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 5).

Çizelge 6'da yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm yöntemleri incelendiğinde; toplamda en fazla yığılmanın doktora başvurma, sorun yaşadığı için bir daha kullanmama ve medikal firmaya başvurma seçeneklerinde katılımın yüksek olduğu görülmüştür. Yaşlıların, kendilerinin hazırladığı aparatı kullanma konusunda hiçbir zaman seçeneği, sorun yaşanan bölgede aparat

arasına malzeme koyma ve tahriş, yaralanmalara ilaç kullanmada ise nadiren seçeneğinde katılımlarının daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 6. Yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm yöntemleri (%)

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Sorun yaşadığım için bir daha kullanmam	E	2,0	2,0	66,0	30,0	20,827	0,000
	K	8,9	26,7	26,7	37,8		
	Toplam	5,3	13,7	47,4	33,7		
Sorunun yaşandığı bölgeye aparat arasına malzeme koyarım (Pamuk, Kumaş vb)	E	32,0	52,0	12,0	4,0	9,389	0,025
	K	26,7	31,1	22,2	20,0		
	Toplam	29,5	42,1	16,8	11,6		
Kendi imkanlarımla hazırladığım aparatı kullanırım	E	32,0	58,0	6,0	4,0	6,442	0,092
	K	48,9	33,3	6,7	11,1		
	Toplam	40,0	46,3	6,3	7,4		
Doktora başvururum	E	-	-	2,0	98,0	19,919	0,000
	K	17,8	-	20,0	62,2		
	Toplam	8,4	-	10,5	81,1		
Medikal firmaya başvururum	E	2,0	16,0	16,0	66,0	22,163	0,000
	K	37,8	20,0	8,9	33,3		
	Toplam	18,9	17,9	12,6	50,5		
Tahriş ve yaralara ilaç kullanırım	E	10,0	48,0	24,0	18,0	7,896	0,048
	K	28,9	42,2	8,9	20,0		
	Toplam	18,9	45,3	16,8	18,9		

1.Hiçbir Zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her Zaman

Çizelge 6 cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, medikal firmaya başvurma, sorun yaşadığı için medikal ürünü kullanmama, doktora başvurma, sorun yaşanan bölgeye aparat arasına malzeme koyma, kendilerinin hazırladığı aparatı kullanma, tahriş ve yaralanmalar konusunda katılımlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile sorun yaşadığım için bir daha kullanmama (P=0,000), sorun yaşandığı bölgeye aparat arasına malzeme koyma (P=0,025), doktora başvurma (P=0,000), medikal firmaya başvurma (0,000), tahriş ve yaralara ilaç kullanma (P=0,048) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 6).

Yaşlıların medikal aparatlarda tercih ettikleri yüzeylere ilişkin bulguların yer aldığı Çizelge 7 incelendiğinde; genel değerlendirmede en fazla yığılmanın pamuklu yüzeyler ve örme pamuklu yüzeyleri her zaman, yünlü ve örme yünlü yüzeyleri nadiren tercih ederken, non-woven (dokusuz) ve sentetik yüzeyleri hiçbir zaman tercih etmedikleri görülmüştür.

Çizelge 7. Yaşlıların medikal aparatlarda tercih ettikleri yüzeyler (%)

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Pamuklu yüzeyler (Dokuma)	E	-	6,0	16,0	78,0	2,909	0,406
	K	2,2	2,2	24,4	71,1		
	Toplam	1,1	4,2	20,0	74,7		
Yünlü yüzeyler (Dokuma)	E	4,0	50,0	14,0	32,0	14,009	0,003
	K	31,1	33,3	17,8	17,8		
	Toplam	16,8	42,1	15,8	25,3		
Sentetik yüzeyler	E	62,0	32,0	4,0	2,0	4,286	0,232
	K	71,1	15,6	8,9	4,4		
	Toplam	66,3	24,2	6,3	3,2		
Örme yüzeyler (Pamuklu)	E	4,0	6,0	30,0	60,0	14,069	0,003
	K	15,6	22,2	35,6	26,7		
	Toplam	9,5	13,7	32,6	44,2		
Örme yüzeyler (Yünlü)	E	18,0	42,0	8,0	32,0	11,562	0,009
	K	44,4	37,8	8,9	8,9		
	Toplam	30,5	40,0	8,4	21,1		
Dokusuz (Non – woven) yüzeyler	E	82,0	16,0	-	2,0	6,311	0,097
	K	73,3	11,1	8,9	6,7		
	Toplam	77,9	13,7	4,2	4,2		

1.Hiçbir Zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her Zaman

Çizelge cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, örme pamuklu yüzeyler ve dokuma pamuklu yüzeyleri tercih etme, non-woven yüzeyleri ise tercih etmeme konusunda katılımlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların ise yünlü dokuma yüzeyleri, örme yünlü yüzeyleri ve sentetik yüzeyleri tercih etmeme konusunda katılımları daha yüksektir.

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile yünlü dokuma yüzeyler (P=0,003), örme pamuklu yüzeyler (0,003) ve örme yünlü yüzeyler (P=0,009) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 7).

Çizelge 8'de yaşlıların medikal aparatlarda tercih ettikleri renkler incelendiğinde; toplamda en fazla yığılmanın krem, kahverengi ve siyah renkleri her zaman, beyaz rengi nadiren tercih ettikleri, kırmızı ve mavi renkleri ise hiçbir zaman tercih etmedikleri belirlenmiştir.

Çizelge cinsiyetler açısından incelendiğinde; erkeklerin kadınlara göre, siyah ve kahverengi renkleri tercih etme konusunda katılımlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların ise krem rengi tercih etme konusunda katılımının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 8. Yaşlıların medikal aparatlarda tercih ettikleri renkler (%)

Seçenekler		1	2	3	4	χ^2	P
Siyah	E	12,0	6,0	6,0	76,0	30,811	0,000
	K	31,1	35,6	13,3	20,0		
	Toplam	21,1	20,0	9,5	49,5		
Beyaz	E	32,0	50,0	6,0	12,0	9,049	0,029
	K	22,2	31,1	15,6	31,1		
	Toplam	27,4	41,1	10,5	21,1		
Krem	E	2,0	20,0	24,0	54,0	6,692	0,082
	K	2,2	4,4	17,8	75,6		
	Toplam	2,1	12,6	21,1	64,2		
Kahverengi	E	4,0	8,0	10,0	78,0	52,713	0,000
	K	51,1	26,7	15,6	6,7		
	Toplam	26,3	16,8	12,6	44,2		
Kırmızı	E	98,0	-	-	2,0	7,147	0,028
	K	84,4	13,3	-	2,2		
	Toplam	91,6	6,3	-	2,1		
Mavi	E	58,0	22,0	16,0	4,0	5,891	0,117
	K	64,4	31,1	2,2	2,2		
	Toplam	61,1	26,3	9,5	3,2		

1.Hiçbir Zaman, 2.Nadiren, 3.Sıklıkla, 4.Her Zaman

Yapılan χ^2 ilişki analizi sonucunda; yaşlıların cinsiyet değişkenleri ile siyah (P=0,000), beyaz (P=0,029), kahverengi (P=0,000) ve kırmızı (P=0,028) renk değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur (Çizelge 8).

Tartışma

Yaşlı bireylerin medikal aparatları kullanırken yaşadıkları sorunlar ve aparatlara ilişkin tercih durumlarının belirlenmesi amaçlanan araştırmada, elde edilen verilere ilişkin tartışma aşağıda sunulmuştur.

İleri yaşlarda düşmeler oldukça yaygındır, düşmeler başta kırıklar olmak üzere çeşitli fiziksel etkilere yol açabilir. 60 yaş üzerinde düşme insidansı, özellikle kadınlarda ve eve bağlı yaşayanlarda artmaktadır (Anonim 2007). Yaşlılığın doğal sürecinde çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması nedeniyle sık karşılaşılan kazalar, özellikle düşmeye bağlı travmalar sonucu yaşlıların dizlik, bandaj, korse ve bileklik kullandıkları söylenebilir. Yapılan araştırmada yaşlıların sıklıkla kullandığı medikal aparatların dizlik, bandaj, korse ve bileklik olduğu; erkeklerin kadınlara göre dizlik, korse ve bileklik kullanma oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yaşlıların, medikal aparatları satın alırken hekimin tavsiye ettiği ve sağlık kurumu ile anlaşmalı ürünleri daha çok tercih ettikleri; erkeklerin kadınlara göre, hekimin tavsiye ettiği ürünü kullanma oranlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaşlı bireyin sosyal güvencesi ve gelir durumlarının sağlık harcamalarına ilişkin kararlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Araştırmada yaşlıların % 65,3'ünün 451-900 TL arasında gelir durumuna sahip olduğu belirlenmiştir. Kişi yaşlandıkça sağlığıyla ilgili harcamaları ve bakım masrafları artma eğilimi göstermektedir. Sağlık ve rehabilitasyon hizmetleri için ayrılan kaynakların eşit dağılımının ve özellikle yoksul olan yaşlıların bu kaynaklardan daha fazla yararlanmasının sağlanması (DPT 2007), yaşlı bireyin sosyal güvencelerinin ve gelir durumlarının sağlık harcamalarını karşılayabilecek düzeyde olması, bireylerin yaşam doyumlarını ve nitelikli medikal aparat kullanımlarını etkileyecektir.

Kalıtım, yaşam koşulları, uğraşsız kalma, geçirilen ağır hastalıklar, büyük emosyonlar ve korkular yaşlanmayı hızlandıran etmenlerdir. Yaşlılık yılları süresince pek çok fiziksel değişiklik meydana gelebilir, fizik egzersizlerin kısıtlanması biyolojik yaşlanmayı hızlandırmaktadır. Kısır döngü olarak ağrılar ve yeniden düşme kaygısı yaşlılarda hareketsizliğe yol açmaktadır (Bıyık ve diğerleri,2002). Araştırma kapsamındaki yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında en fazla omurga, kol-eklem, kalça-diz, ayak-bilek hareketlerinde; cinsiyetler açısından ise erkeklerin, kol-eklem ve kalça-diz hareketlerinde, kadınların ise omurga hareketlerinde sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

Araştırmada aparatların kullanımı sırasında yaşadıkları fiziksel ve psikolojik sorunların cilde temas ettiği bölgede terleme ve kendilerini rahat hissetmeme; erkeklerin, cilde temas ettiği bölgede terleme, kendilerini rahat hissetmeme ve toplum içinde dikkat çekmesi konusunda rahatsızlık duyma, kadınların ise, aparatların kaşıntı yapması, ciltte tahrişlere neden olması ve kan dolaşımıyla ilgili sorunlar yaşama oranlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Pınar'a göre; Yaşlanmaya bağlı subkutan doku, kolejen doku elastikiyeti ve ter bezlerinde fonksiyonel yetersizlik, sebum üretiminin azalması sonucu nemliliğinin de azalması, derinin kuruması dokunun sürtünme, tahriş ve basıya karşı direnci azalır (Rukiye, 2003). Yaşlı derisinin giderek incelmeye, damarların yapısının bozulması, deride kanlanmanın azalması, dışarıdan gelen mikroorganizmalarla mücadele yeteneğini azaltır. Ayrıca yaraların iyileşmesi gecikir ve vücut sıcaklığını düzenleme (termoregülasyon) güçleşir (Akın, 2006). Bu bilgiler ışığında, yaşlanmanın doğal süreci içinde cilt ve deriye ilişkin yaşanan genel durumların medikal aparatların kullanımları sırasında, istenmeyen bazı problemlerin yaşanmasına ve iyileşme sürecinin gecikmesine sebep olabileceği düşünülmektedir.

Yaşlıların medikal aparatlardan hareket kolaylığı sağlamasını, mevsim ve iklim koşullarına uygun olmasını, uzun ömürlü olmasını bekledikleri; erkeklerin kadınlara oranla, medikal aparatların çeşitli renklerde olması, suya dayanıklı olması, dış giysi

içerisinde kalınlık ve potluk yapmaması, doğal malzemelerden olması, mevsim ve iklim koşullarına uygun olması ve uzun ömürlü olması konusunda, daha yüksek oranda katılım gösterdikleri, aparatların yapay malzemeden hazırlanmış olmasını tercih etmedikleri belirlenmiştir.

Araştırmada yaşlıların medikal aparatların kullanımı sırasında yaşadıkları sorunları doktora başvurma, sorun yaşadığı için bir daha kullanmama ve medikal firmaya başvurma şeklinde giderdikleri belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan yaşlıların medikal aparatlarda, pamuklu ve örme pamuklu yüzeyleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Dokusuz (non-woven) ve sentetik yüzeyler yaşlılar tarafından tercih edilmemektedir. Yaşlıların kullandıkları medikal aparatlarda krem, kahverengi ve siyah rengi tercih etme durumlarının yüksek olduğu, cinsiyetler açısından ise erkeklerin kadınlara oranla, siyah ve kahverengi renkleri daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durum yaşlanmaya bağlı olarak bireylerin günlük yaşama ilişkin fiziksel temizlik ve bakım gibi aktiviteleri yerine getirmede sorun yaşamalarına bağlı olarak, bu renklerin geç kirlenmesi ve bakımlarının kolay olması ile açıklanabilir.

Sonuç

Araştırma verileri değerlendirildiğinde yaşlıların medikal aparatları kullanımları sırasında fiziksel problemler yaşadıkları ve medikal aparatlara ilişkin renk, kullanılan tekstil yüzeyi açısından bazı beklentileri olduğu belirlenmiştir. Araştırmada, elde edilen verilere ilişkin sonuçlar aşağıda kısaca sunulmuştur.

Yaşlıların kullandığı medikal aparatların dizlik, bandaj, korse ve bileklik olduğu; erkeklerin kadınlara göre dizlik, korse ve bileklik kullanma oranlarının daha yüksek olduğu, aparatları satın alırken, hekimin tavsiye ettiği ürün ve sağlık kurumu ile anlaşmalı ürünleri daha çok tercih ettikleri,

Medikal aparatların kullanımı sırasında, vücut hareketlerinde; yaşlıların en fazla omurga, kol-eklem, kalça-diz, ayak-bilek hareketlerinde sorun yaşadıkları, fiziksel ve psikolojik sorunların ise cilde temas ettiği bölgede terleme ve kendilerini rahat hissetmeme olduğu ve yaşadıkları sorunları doktora başvurma, sorun yaşadığı için bir daha kullanmama ve medikal firmaya başvurma şeklinde giderdikleri,

Araştırmaya katılan yaşlıların medikal aparatlardan; hareket kolaylığı sağlamasını, mevsim ve iklim koşullarına uygun olmasını, uzun ömürlü olmasını bekledikleri; erkeklerin kadınlara oranla, medikal aparatların çeşitli renklerde olması, suya dayanıklı olması, dış giysi içerisinde kalınlık ve potluk yapmaması, doğal malzemelerden olması, mevsim ve iklim koşullarına uygun olması ve uzun ömürlü olması konusunda, daha yüksek oranda katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

Yaşlıların pamuklu ve örme pamuklu yüzeyleri tercih ettikleri; dokusuz (non-woven) yüzeyleri ise tercih etmedikleri, sırasıyla; krem, kahverengi ve siyah renkleri tercih ettikleri bulunmuştur.

Öneriler

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda aşağıda belirtilen öneriler, yaşlı bireylerin medikal aparatlar kullanım sırasında yaşanan sorunlarını azaltacaktır.

- Yaşlıların kullandıklarına yönelik üretilecek medikal aparatların kullanım ve temizlik kolaylığı sağlanması,
- Renk alternatiflerinin olması,
- Doğal liflerden dokunmuş tekstil yüzeyleri ile kaplanması,
- Bası ve sürtünmeden kaynaklanan yaralanmaları azaltmak amacıyla vücut ergonomisi ile uyumlu ara destek yüzeyler tasarlanarak üretilmesi.

Ayrıca, yaşlılık döneminde yaşam kalitesinin artırılması, sağlıklı bir yaşam fırsatının yakalanabilmesi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sorunsuz bir şekilde sürdürülebilmesi için çok disiplinli yapılacak araştırmaların, yaşanan sorunların azaltılmasına önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akın, G. (2006). *Gerontoloji: Her Yönüyle Yaşlılık*, Palme Yayıncılık, Ankara.
- Anonim (1993). “Yaşlılık” *Medikana Genel Sağlık Ansiklopedisi*, İstanbul.
- Anonim (2007). *Sağlıklı Yaşam*, <http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=30295> (25.02.2009).
- Anonim, (2006). *Kemik ve eklem ağrularına doğal takviye*, http://www.antalyamiz.com/tr-metin_detay-3855_Kemik_ve_eklem_agrilarina_dogal_takviye_Saglik.html (25.02.2009).
- Aydın, S., Gürşahbaz, N. (2001). Teknik tekstillerin yaşlı giysilerinde kullanılması ile ilgili bazı öneriler. *I. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, 10-12 Ekim 2001. Ankara. (s.204-216).
- Bayık, A., ve diğerleri (2002). Huzurevinde yaşayan yaşlıların fiziksel sağlık sorunları ve hastalıklarına yönelik ilaç kullanma davranışları, *Turkish Journal of Geriatrics*, 5 (2):68-74.
- Beyazova, M., *Bası Yaraları: Koruma ve Tedavi*, <http://www.med.gazi.edu.tr/egitim/donem5/ftrhast/BASiYARALARimbeyazova.htm> (25.02.2009)

- DPT, (2007). *Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı*. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No: 2741. Ankara.
- Duyar, İ., (2005). *İnsanlarda yaşlılığın evrimi*, *Turkish Journal of Geriatrics*, 8(4): 209-214.
- Kalınkara, V., (1990). *Yaşlı Kadınlarda Antropometrik Veri- Mutfak Donanımı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kayahan, Ş. (1970). *Geriatrı*, Hilal Matbaası, İstanbul.
- Kutsal, Y. G., (2006). Yaşlanan dünyanın yaşlanan insanları, *65 Yaş Üzeri Yaşam Rehberi* 1. Sayı, Eylül, http://www.65yasuzeriyasamrehberi.com/1_s19.htm (25.02.2009).
- Özdamar, K., (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Kaan Kitapevi, Eskişehir.
- Pehlivanoğlu, A. (2001). *Huzurevinde ve Kırsal Alanda Evde Yaşayan 60 Yaş ve Üzeri Yaşlıların Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Yararlı Günlük Yaşam Aktivitelerinin Karşılaştırılması*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Rukiye, P. (2003). Bası yaraları, *II Ulusal Geriatri Kongresi*, 20-24 Ekim 2003, Kemer-Antalya. (s.31-34).